

SLOVENIJA.

List 27.

V torek 3. Kozoperska

1848.

Slovenija izbaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petek. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za polleta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajtuje še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Slovenski jezik in pisarnice.

(Dalje.)

Prizadevajmo si:

4. da tudi oblasti ložeje stvari in pisma po slovensko pišejo. Tukaj se že spet na domorodce obrnemo. Mi ne moremo drugači; oni so, kakor bi rekel, očeti našega naroda, oni so glava, ktera za narod skerbi, oni so serce, ktero ves narod obseže. Zato, domorodci dragi! kateri ste v javnih službah v Slovenii, začnite po malo naj ložeje stvari po slovensko pisati, posebno take, ktere priprostemu ljudstvu v roke pridejo; postavim: vsako oznanilo (Kundmachung, Verlautbarung, Edikt, Currende), ktero se pri pisarnici in tudi na hišah županov javno nabije, da bi ga Slovenci brali; vsaki oglas, vse ukaze, zapovedi, zakoni (postave) pisma plačilna (Quittungen) in tako dalje. Nektera službena pisma so tako jednostavna (einförmig), da se tiskati dajo, ker je potreba v njih samo vlastna imena premeniti, taka pisma naj se po slovensko tiskajo. — Oblasti in verle častnike pa javno v naših novinah „Sloveniji“ imenujmo, da se domorodno misleči Slovenci nad njimi razveselimo, da nemarni lep izgled imajo, da mi domorodne uradnike spoznamo, ker jih bodemo potrebovali. — Mi dobro vemo, da je to težka reč, upeljati slovensčino v pisarnice, kjer je do sadaj le nemščina ali italiansčina gospodovala, pa iskrenemu domorodcu nič ni pretežko, samo začnimo, s časoma se bode samo od sebe polajšalo, kadar se malo navadimo: brez truda ni kruha. Je le potreba začeti, saj nikdo pameten ne tirja, da bi moralo vse, kakor bi mignil, se po slovensko pisati, mi dobro vemo, da se star dob, nemščina ne da s jednim mahom posekati; začeti pa vendar moramo — kdor ne začne, ne bode nikdar dokončal.

Prizadevajmo si:

5. da k našim novinam „Slovenija“ slovenski oglasitelj (Amtsblatt, Intelligenzblatt) dobimo za vse Slovence na Krajskim, Štajerskim, Koroškim in v Primorju. Sdružimo se v tem, ne dajmo se razločiti; naša „Slovenija“ stane se po tem, kakor bi rekel, službene novine roda slovenskega. Napčno je jiskati oglase v četirih nemških novinah, ktere bi lahko vkup v jednih slovenskih imeli. Neumno in škodljivo je, kar bi imeli Slovenci zvedeti in dopolnovati, kar Slovence zadene, oglašovati po nemško, da vsi Nemci v svojih 38 deželah in deželicah zvejo; Slovence pa pustiti, da nedolžno skoz to škodo terpijo, ali se celo zato še kažnujejo. — Nekde na Koroškim imajo navado, kadar si krava kak tern v nogo ubode in hromata (hinkt), grejo in zavežejo nogo mizi namesto kravi; ravno tako na robe se meni zdi, kadar se to po nemško v nemških novinah celej Germanii oznani, kar le Slovence zadene. Kako bi pa oglasitelja za vse Slovence našim novinam „Slovenija“ priskerbeli — to jaz ne vem; prosimo svetuj in pomagaj nam v tem, kdor zna in more. Pred vsim mora se vsim oblastim svetovnim in duhovnim, ktere imajo s Slovenci opraviti, ukazati, da vse službene oglase učredništvu „Slovenije“ pošljejo in natisniti dajo. Uradniki slovensko znajoči naj napišejo te oglase po slovensko, neznajoči slovensčine morejo brez skerbi po nemško jih napisati, bodo jih že v Ljubljani poslovenili. Tak slovenski

oglasitelj za vse Slovence bi bil za našo stvar neizmerno koristen; naše oblasti in naši uradniki bi se v jeden mah prepričali, da nam ni šala (Spass) s slovensčino, temoč tvrda resnica. V nemških ali italianskih novinah v obče naših oglasov ne potrebujemo, ako jih pa tam nemški ali nemškutarski uradniki imeti hočejo, naj tiskarino sami plačajo!

Prizadevajmo si zato, da se slovensčina upelje v opravila posebna, da se v javne službe namestijo samo častniki, kateri popolnoma slovensko znajo, da se pri vsih naših oblastih slovenska pisma sprejemajo in da k „Sloveniji“ slovenski službeni oglasitelj za vse Slovence dobimo, — in pred kakor se nadamo, bode naš dragi in mili slovenski jezik pri naših duhovnih in svetovnih oblastih jezik službeni.

Ktera pisma se pa morajo pri tej priči začeti po slovensko pisati? v katerim narečju (Dialekt)? kateri uradniki in ktere oblasti se morajo naj pred ponoviti (restauriren) in posloveniti?

Vsa pisma v jeden mah ne moremo pisati po slovensko, vsaki naj začne in oberne, kakor se mu ložeje godi. Upotrebovati moramo slovensčino blizo tako kakor jo v kmetijskih novinah in v „Sloveniji“ pišemo; pa mi smo v tem močno svobodomiselní (liberal); nam je vse jedno, ali povleče kdo malo po krajsko, ali po štajersko, ali po koroško, ali po istrijansko, samo da je slovensko — in ako bi se komu primerilo, da bi na pol nemško ali latinsko zakrožil, mi bi mu nič ne zamerili, začeti je težko, in velike hvale je vreden, kdor po slovensko težko piše, pa se truda vendar ne ustraši in se slovensčine služi. Vlastna imena oseb, krajev, vesi, mest, gor in tako dalje se morajo pisati pravilno po slovensko in za sadaj zraven tudi še po nemško, postavim: Bučar (Wutscher), Čičečov (Tschitschetschhoff); Živkovič (Schiffkowitzsch); Goričani (Görttschach), Plesišce (Tratten); Celovec (Klagenfurt), Bêlc (Flitsch); Borljanka (Florijanaka), Kozji herbet (Kozril Erbeth). — V pisarnicah pri oblastih naj piše vsaki tako kakor se mu zdi, da je naj pravilnejši, v učilišca se mora pak upeljati čisto ilirsko-slavenško narečje.

Vse oblasti za Slovence postavljene se morajo posloveniti, naj stanujejo na Slovenskim ali na Nemškim; postavim: v Gradcu, ali v Gorici ali v Ljubljani. Oblasti ktere so samo za Nemški Gradec, morejo biti tvrdo nemške; oblasti za celo štajersko morejo pak uradovati tako dobro po slovensko, kakor po nemško, ker so zajedno za Slovence in Nemce: ako ravno bi v Nemškim Gradcu stanovale. — Bolje je pak vendar, ako si svoje slovenske oblasti priskerbito in se Slovenci s jednim; kaj in koliko od Nemcov pravice v djanju očekovati moremo, kaže nam sbor Gradski in Celovski — kjer od Slovencev še vedeti nič nočejo, še manje pak od pravice naroda slovenskega. Ne dajmo se slepiti, temoč glejmo, da se v jeden narod sdružimo, kjer bodemo v posebnim sboru po domače in po bratovsko med seboj ravnali in za svoj narod in svojo domovino poskerbeli. — Glede učilišč bodemo slovensčino upeljali naj pred v nižje učilišca in potle v višja; to je naravno — vse drugači mora biti gledé pisarnice. Tukaj moramo začeti ravnati naj pred na naj imenitnejši strani, v naših naj višjih častih in uradih. Naj višji javne službe so za naš narod naravno naj važnejši,

za tiste moramo zato naj pred poskerbeti in v nje naj iskrenejši domorodce namestiti. Komu bodeš srečo svojega naroda rajši zaupal, iskrenemu domorodcu ali nekakemu ptujcu? Sam Bog nas vari te nesrečne misli: da v višjih častih in uradih naše Slovenije bi Nemce in Nemškutarje pustili in samo v nižjih malo poravnali. Mi bi v svojej slovenskej dobroserčnosti mislili, da se je nam želja izpolnila in mi bi ostali lepo na cedilu. Kaj bi nam pomagalo, ako bi v nektere nizke in male službice Slovenci prišli, postavim: za pisarje, za Dorf-richter-je, za beriče? Kaj bi nam bilo boljše? Koliko bi nam v teh službicah mogli naši ljudi pomagati? Nič! — Visoka nemška ali nemškutarska gospoda v višjih oblastih bi naravno vlekla na nemško in nemškutarsko stran. To je vsigdar in povsod taka. Similis simili gaudet; kovač se kovača veseli. Ne bilo bi dolgo in tudi iz nizkih službic bi spet domorodci zibnili; vsaki skerbi svojim starešinam (Vorgesetzten) dopasti, vse bi začelo spet nemškariti. To ne rečemo, da bi koga hoteli očeriniti, to je povsod tako na svetu, mi smo to že skusili. — Slovenci so bili od nekdej svobodni narod, so bili med seboj jednaki in ravni pred sódam, so imeli svoje domače vladarje, blizo do leta 769. Vletopisih se sicer njihova imena ne poznamenajo, poslednji trije so se imenovali: Borut, Karat, Borutov sin, in Hotimir. Karl imenovan Veliki je jih preobladal, in jim je pustil vso slovensko gospodo, tudi slovenske župane, poglavarje in slovenske oblasti, samo da je slovenske dežele razdelil na kraje (Marken) in je v vsakim od njih postavil jednega nemškega Markgrafa za naj višjega poglavarja — in kaj je temu sledilo? — Markgraf je privlekel, kolikor je le mogel, svojih Nemcov v deželo, jim je naj lepši službe podelil. Le kar je bilo nemško, je bilo gospodsko, le kdor je nemško znal, je mogel v višje službe priti in se Markgrafu in njegovej nemškej gospodi prikupiti; slovenskim županam in poglavarjem so njihove stare naslove pustili, da bi narod s tem slepili, oblast so jim pa blizo vso vzeli. Slovenski poglavarji so Markgrafu in njegovej nemškej gospodi samo pomagovali, narod podjarmovati in ga tlačiti. Slovenski zlahtniki so tudi počeli nemškariti; to je naravno: Regis ad exemplum totus componitur orbis. — Tako je šlo to napred vsigdar slabeje, dokler nismo prišli — Bogu bodi potoženo, — tam tje, kjer se sadaj znajdemo. V vsih naših častih, pri vsih oblastih se košati nemščina; slovensko govorijo skoro le kmeti, in že njih naši protivniki le zasmehujejo, ali kak Slovenec poželi v Sloveniji slovensko pismo, ga iz pisarnice izpodijo, kakor se je v štajerskej prigodilo; v slovenskih mestih se po slovensko peti pripoveduje, kakor se je v Ljubljani vlni zgodilo; za slavenške dežele se Nemci in Magjari tergajo, Bog jih ubil? Naša Slovenija je „urdeutsch“, skoz in skoz nemška, kakor pravijo; naše cesarstvo mora zibniti, to so želje naših protivnikov. Mi bi imeli naše sine v Frankfurt pošiljati, da bi se za nemški dobiček vojskovali in svojo kri prelivali; davke bi tudi imeli njim plačevati in za to od njih nemške zapovedi sprejemati. Že s tisto novo nemško vero se začnejo v naših krajih, v Marburgu, okolo kvasiti. Kteremu Slovencu bi pri vsem tem kri ne zavrela? Pa te nesrečni nemški element (živelj) je nam tako škodoval, de ne-

keri neslani nemškutarški Slovenci za vse to nesrečo, v kateri naš narod tiči in za vse nevarnosti v katerih se ravno sadaj znajde, nič ne marajo, in ali se kak domorodec možko in neustrašivo oglasi za pravico, koja našemu narodu pred Bogom in svetam gre, že začnejo žlebedrati in gobecovati! Sram jih bodi! — Kako se je pa začela ta nezgoda, da je naš narod tako globoko v to nesrečno nemško blato zabrodil? Samo jeden nemški Markgraf se je v vsakim kraju (Mark) za naj višjega poglavarja postavil in odtod vsa ta nemškarija: Od glave riba smerdi. Zato: V naj imenitnejše, to je v naj višje javne časti se morajo naj iskrenejši domorođeci postaviti — naj pred se morajo posloveniti naj višje oblasti v Sloveniji, potle pa tudi vse nižje.

(Konec sledi.)

Krajskim fužinarjam.

Že ene leta sim od dne do dne se bolj temni obnebye naših fužinarjev. Če jim bo ravno pri nar derznejših okolšinah težko še kdaj minulosti enaka prihodnost zasijala, so vunder še sredstva in pripomočki, njih oslabeni blagostan saj poboljšati, zakaj ne le množina fužin, s kterimi se je poganjati treba, jim tako občutljive rane dela, ampak tudi slabe in pomankljive deželne postave, nerodno obnašanje v obdelovanji in drugi zadržki. Te odpraviti, kar je nar bolj mogoče, je tim bolj potrebno, ker bi znala kupčija z tim za našo deželo tako imenitne reči zastati, in tako ubožstvo z svojimi prestrašnimi nasledki čez nas planiti. Visoko važnost te reči je, kakor se vidi, naš sedajni minister kupčije dobro spoznal, ker je v tih rečeh znajdene može v Celovec skupej poklical, se tam o tih rečeh in njih zadržkih v koroški deželi pogovoriti in posvetovati. Nam je neznano, če se je to po prošnji koroških fužinarjev zgodilo ali ne, mi samo opomnimo, da bi bilo tudi za naše fužinarje posebno potrebno (kar se po naši vednosti še ni zgodilo) velike in mnogoverstne zadržke ministru alj pa deržavnemu zboru razložiti, in tako prvo stopnjo za poboljšanje svojiga stanu storiti. To bi bilo k tim bolj času primerjeno, ker na eni strani kupčija zastaja, in za pomoč upije, in se na drugi strani vidi, da postave gledé tih reči še ne bojo tako kmalo v posvetovanje deržavniga zbora priše.

G.

Drugo odperto pismice g. Ambrožu.

Moje opombe v dopisu 12. t. m. v Sloveniji, in pa pohvala verlimu poslancu g. Doliaku izrečena so Vam priložnost dale, Odgovor v 24. listu Slovenie poslati.

Mimoidši vse, kar v tem odgovoru gosp. Doliaka zadeva, Vas tu svečano zagotovim, de v svojih dopisih nikoli te ali une osebe pred očmi nemam, ampak le blagor naše domovine, tiste domovine, ki komej iz dolge boleznj vstajati počenja, in ki toliko zadržkov in protivnikov ima, ki se njenimu popolnimu ozdravljenju nasproti stavljajo. Ravno kakor z veseljem in z hvaležnostjo vsaktero stopinjo, ki jo Vi storite za blagor Slovenije mile ali kdor si bodi, jez in z menoj vsaki pravi rodoljub sprejme in za to mi bodi priča moje prvo odperto pismice v 27. listu Novic; ravno tako se žalost naših serc rada polasti, ako v djanji tega ali uniga podpornika Slovenije kaj zapazimo, kar nam le sumljivost zastran iskreniga rodoljubja obuditi zamore; in k takšni dvombi ste nam Vi, spoštovani gospod, že nekterikat priložnost dali, na dunajskim vseučilišu, in tudi deržavnim zboru.

Gledé na Vašo opombo „kter pa zraven ne sovraži Nemca, za to ker je Neme“, ako mene zadene, odgovoriti moram, de že več let med Nemci prebivam, in dosti odkritoserčnih prijatlov med njimi štejem, de tedaj tudi jez Nemcov kakor takih ne sovražim, sovražim pa tiste Nemce, kakorsni v zboru na levi plati na kraju sedijo, in studim tudi Slavjane, ki njih z dušo in telesam postanejo, kteri za Austrijo nič ne

marajo, ampak njo, in vso postavnost podkopujejo, tiste dražnike namreč, ki reko, de brez Nemcov je ni svobode, ki povsod na celim svetu s sovražniki Slavjanov potegujejo, ki bi iz nas radi večne Helote napravili. Te in njih tovarše sovražim.

To so moje v ti reči odkrito in zadnikrat izrečene besede. Slovenci! bodimo složni, saj naš namen drug biti ne more: kakor slovenski narod do pristojne veljavnosti v družbi svobodnih austrijanskih narodov povzdigniti. Bog ohrani mogočno, resnično svobodno Austrijo! in blagoslovi djanje rodoljubov!

V Beču 27. Kimovca 1848. Peter Kozler.

Austriansko Cesarstvo.

Dunaj.

25. Kimovca 1848.

V 24. listu Slovenije odgovori g. Ambrož dopisatelju iz Dunaja, kateri je mene kakor za pravico in narodnost vnetiga poslanca pohvalno omenil, in me prav iznenada poprime in moje rodoljubje ponižati, sebe pa povzdigniti skuša. Nečem vzrokov razlagati, kateri so g. Ambroža k temu prisiliti vtegnili, vendar opomniti moram, de je svobodno mislečimu možu nedostojno in za zbornika nečastno, svojiga tovarša, brez de mu je priložnost dal, grajati, sebe pa hvaliti in v ta namen clo dogodbe skaziti.

G. Ambrož dvomi, de se jez za slovensko domovino, naš jezik in našo narodnost potegujem, in pravi, de tudi v seji 11. t. m. nisim za Slovence in sploh v zmyslu Slavjanov govoril. Na to le rečem, de so moje misli, tistim, kateri me poznajo, dovolj znane, kar pa opomeno govorenje o narodnosti in posebno o slovenski (h kteri se jez z ponosam štejem) vtiče, je živi dokaz jednoglasna pohvala cele slavjanske stranke v zboru, koja je moje takrat izrečene besede spremljala. Te besede vsaki lahko v uradnih naglopisnih poročilih ali razlagah bere, iz katerih se bo prepričal, de v ti sednici ni bilo nikakoršniga govorenja o enakopravnosti narodov, ktero vsakteri spozna, ampak samo o vlogi dalmatinskih poslancov, tedaj čez posebni (specialni) predmet, čez kateriga sim jez, kakor ud in besednik odbora za prošnje po odločbi odbora, predlog storil, de se imajo vsi pogovori deržavniga zbora za dalmatinske poslance, kteri nemškiga jezika ne umijo, prestaviti.

Temu predlogu se je g. Boroš vstavil, in velikih potroškov opomnil, g. Ambrož pa Borošu pridružil, rekoč, ako bi se to privoljilo, bi tudi on to za Slovence tirjati moral. Naraven je bil tedaj moj odgovor, de to za slovenske poslance potrebno ni, ker vsi nemško znajo. Ako pa g. Ambrož misli, de bi prihodni utegnili tudi taki izvoljeni biti, kteri nemškiga jezika znali ne bodo, samo opomnim, de moj predlog je bil le samo naklep na prošnjo dalm. poslancov, in sicer samo za letašni ustavodajni zbor; tedaj nikakoršniga načelniga vprašanja (Principienfrage) obsegel ni; — in de bi jez prvi bil, kteri bi enako za naše slovenske poslance tirjal, ako bi tovarša našiga rodu med nami imeli, ki nemško ne razumi.

Razloženje g. Am. pa, de je predlog g. Boroša z 244 proti 16 glasam poterjen bil, ni resnica. Boroš ni nobeniga predloga označil, ampak je samo popravek (amendement) čez predlog storil, de naj vse jezike obseže, in sicer zato, de bi bil zbor zavoljo velikih zadržkov od predloga odstopil in zoper njega glasoval. Dokaz tega namena modriga (?) g. Boroša je, de je on sam proti svojimu amendementu glasoval.

Opombi g. A. čez moje zastran podložtva izrečene besede pa to odgovorim, de zavoljo govora in glasovanja za primerno odškodovanje nisim že pokazal de nimam ljubezni do svoje domovine in našiga naroda, ampak samo spričal, de prve vodbe pravičnosti in primernosti pozabil in zatajil še nisim in de sim bolj

v zmyslu našiga pravično mislečiga naroda, in kakor samostalen in od vsaciga ptujiga vtoka prost mož, po lastnim prepričanju in previdnosti svobodno govoril in delal, ne pa po vodilih in mislih strank se omahaval, ali pa za našo skupno domovino, za Austrijo imenitniga in razsodivniga glasovanja se ogibal.

Doliak.

Ustavni odbor je že izročil deržavnimu zboru načert osnovnih ali podstavnih pravic (Grundrechte), čez katere se hode zbor kmalo posvetovati. Ustavni odbor (Verfassungsausschuss) se bo zdaj lotil političkiga razdelenja Austrie in za to bi kaj važno bilo, de bi se podpisane prošnje za zjedinenje vsih Slovincov ako jih še kdo kaj ima, v Dunaj poslale; de se naši poslanci prepričajo od volje slovenskiga naroda.

Minister Latour je v razpisu vsem generalam in vojaškim veliteljam zapovedal, vojsake podučiti, de je resnična volja nj. veličanstva, narode austrijanske le po dani ustavi vladati, in de naj vse protiusstavne misli pregnati in izkoreniti gledajo.

Slovenske dežele.

V Ljubljani 2. t. mes. Prepír zastran krajskih deželnih barv je k zadovoljnosti vseh rodoljubov do konca prišel. Ministerstvo je barve: rudečo-modro-belo, ktere so bile od nj. veličanstva leta 1836 odločene, in za ktere so se vsi domorođci po Krajskim poganjali, poterdilo in s tem so sramotno v nič priše vse kovarstva, kterim se je bila birokracia v pajdaštvu s zarjavclimi stanovi, ki so v poterjenji rumene (žolte) barve poterjenje svoje nekdanje rajne veljavnosti iskali, in z Nemci, ki so pozneje iz modriga černo napraviti in tako černo-rudečo-rumeno znamnje primešetariti mislili, tako radovoljno ponudila in za rumeno vse žile napela. Ker sta se za obrano pravih postavnih deželnih barv gospoda Baumgartner, velitelj Ljubljanske narodne straže in pa Dr. Bleiweis vodja slovenskiga društva tako krepko in srečno poganjala, je bila njima sinoč od akademijske mladosti in od rodoljubih narodnih stražnikov lepa bakljada napravljena, od ktere se je vsak Slavjan z veseljem prepričanjem domu podal, de je zmaga naša gotova, proti kteri je žilenje male pesti Nemcov in slepih Slovincov smešno počenjanje. Sosebna hvala pa gre v ti reči gospodu Ambrožu na Dunaju, čigar kot slovenskiga poslanca veljavna beseda je vse birokratiške mreže, v ktere je bilo ministerstvo že že zapleteno, ko pajčino razdajala. Bog živi Slovenci!

Od Mure 27. Kimovca. Nekoliko banove vojske je 11. t. m. iz bližnjih hribov videti bilo, posebno pa na večer množina ognjov okoli katerih so vojaki sedé veselo popevali ilirsko „Oj!“ in druge slavjanske pesmi, da se je razlegalo daleč okoli do ogerskih bregov. — Slavjan si popeva na samem ino v društvu, pri delu ino pokoju, v sreči ino nesreči, z veseljem sercom in popevaje gre v boj za pravico, za domovino.... in s petjem se si grenko smert sladi. — Da je južno-slavjanska vojska pri Kiš-Komoranu smo zvedli, gde pa je že zdaj, že ne vemo, ker Novine d.h.sl. še le za 8 dni dobivamo, kaj pa nam ljudje iz Prekomurskega povejo, so laži, katere tam in tudi pri nas Židovi raznašajo. Tak je n. p. tukaj jedan pravil, da so Hiri pri Kaniši 500 ljudi zgubili, padali so kot snopje na njivi, od Magjarov pa ni jedan ranjen. Zarad tega že vsa vojska nazaj gre, ban Jelačić pa je vvoljen. Magjari se borijo za svete pravice z okrutnimi puntari, Slovincem pa ne bodo nič žalega storili. O to so vam dobri ljudje, Magjarčeki, le z njimi potegnite i. t. d.

Židovi (Judje) zdaj pri Slovincih srečo išejo, pa ker tak debelo lažejo, jim malo uspeha obečamo. — Slovenci! Židovi so se z Nemci ino z Magjari združili, da zaterejo slavjanski rod in njegovo svobodo, pogledite

samo v Beč, na Ogersko, na Poljsko... njim saj ne bode te ne besedice verjeli.

Tukaj sem se je iz Ogerkiga streljanje iz topov slišalo 21. proti večeru, in 23. pred poldnevom, od kod pa in kaj je znamenilo, še ne vemo. Vlastimil.

Dalmacija.

Iz Imoskoga na 20. Kimovca 1848.

Če se v daljnih krajih sliši, kako milosti vredni so kristijani prebivavci zemlja stojčih pod turskim žezlam, kako te verne duše britko zdihujejo k nebu za rešenje od trinogov ino kako ravno zdaj Turci svojo nečlovečnost kažejo z preganjanjem krestjanov itd. se tajisti veliko motijo, kateri mislijo, de to vse se godi na zapoved turskiga cesarja v Carigradu. Temu revežu se na priliko enako godi, kakor se je do malo mescov godilo nekimu imenitumu deželtnimu poglavarju, katerimu so njegovi dvorni uradniki otrobe za ječmen prodajali. Turski cesar dobro spozna, de je čas prišel, v katerim ima tudi on z svojim ljudstvom edan korak naprej storiti, če hoče obstati prestol njegov. Iz tega namena on pošilje dobre ukaze, odverže napčenosti starih, ino zapoveduje, de se imajo boljši postave dati. Pa kdo njega poslušaj? Gospodarji so Turci, le oni znajo čitati ino pisati, zakaj turska politika ni nikakor pripustila, de bi krestjani svoje otroke pošiljali v šole, ter krestjan je le za delati ino samo za služiti Turčinam. Tedej kadar pride kaka dobra nova postava, katera malo po svobodnosti ali enakopravičnosti Turkov ino krestjanov diši, turski uradniki ino velitelji jo odpravijo ednako, kakor so nekidan delali ne daleko od vas, ljubi rodjaki! pravijo— ad acta — to hoče reči prazne marne. Turci si kaj dobro dopadejo u svoji lenobi, če tako rekoč morejo valjati se po plečah krestjanov, ino močno so začeli glavé utikati ino šeptati, kadar so slišali, de cesar v Carigradu tudi začne skrbeti za svoje podložne krestjane. Tu ino tam se je glas zaslišal od Turkov, de njih cesar ne spoštuje več njih koran ino de zaničuje Mahomeda. To je začelo pašetu v Travniku močno po glavi goditi, pa on ni videl, kako pomagati si. Pride pred malo tednov ukaz od stolškiga gradu v Travnik za razglasiti vsim glavarjem od sel. Paša pokliče jih vse skupej, pa kako močno se začudi vidivši, de so sami turski glavarji došli, krestjanskih pa ni bilo. On praša za uzrok. Turci mu odgovore, kaj se potrebuje tukaj kerstjanov, ali nismo mi verni Mohamedovi, hočeš, de kerstjani ednake pravice uživajo kakor mi? To ne more nikakor biti.

Paša serdit čez to naopako ravnanje, protivno carskimu ukazu, veli, de se ima zbor raziditi, ino piše pismo (knjigo) na cara, molivši ga, de mu per ti priči pošlje vojsakov, če noče, de se nepokorni Turci vzdignejo proti svojimu gospodarju. Ni davno, de je došlo 4000 vojsakov v Mostar, glaviti grad Ercegovine ino radovedni smo na izid tega.

V Zagrebških novinah je bil na znanje dan načert, kateri je zapopadil glas krestjanov upijočih na pomoč; to ni Turkam nič kaj dopadlo, ino malo je manjkalo, de zavoljo tega niso Turci po Herodskim načinam vse krestjane poklali, za umoriti pisatelja imenovaniga načerta. Vezir od Mostara je poklical vse duhovne svoje krajine v Mostar, v pričo njih je bil prebran tisti načert iz hervaških novin ino vezir praša: Kdo je to pisal? Prosti kmet ne zna pisati. Vi popi sami znate pisati, vaš murečep (tinta) ino vaše peresa gredo čez meje, pa zdaj morete meni vsi priseči, de hočete vsi zvesti ostati svojimu pravimu caru v Carigradu. Mogli so priseči, ni bilo drugači, ino jaz mislim, de je to vzrok, zakaj se ne sliši več iz Turskiga. To je meni pripovedal neki krestjanski pop na Turskim, z katerim sim unidan imel priložnost govoriti, on je več, kakor enkrat pristavil, kako veliko imajo terpeti naši na Turskim, ino kako želijo rešeni biti od

turske sužnosti. Pa, reče, saj je vse zastojn, nas ne sliši nobeden, naše tožbe ne pridejo svetu na znanje, mi smo pozabljeni od svojih bratov ino Bog zna, če bo kada našiga terpenja konec. Zmenoj je bil tudi oficir hrabri-ga hervaškiga regimenta od Like z 8 stražani, ta njemu pokaže te junake vitežkiga naroda, potolaživši ga: Poterpitate se še malo, zdaj narod čigar mladike vi tukaj vidite, še svojo hišo zida, ino nikar ne dvomite, de berš ko bo ta hiša sozidana bo vdarla ura vašiga odrešenja. Oj, plane pop u besedo, z očmi proti nebu obnernenim, z besedami starčka Simeona v s. pismi. Če bi meni pripustil g. Bog ta dan viditi, rad bi potlej vmerel, ne želim več. Pa bojim se, de ne bodem najden vreden veselja. Mi smo ga tolašili ino priporočivši Bogu smo se ločili. Pa pogovor smo mogli imeti v talianskim jeziku, de niso nas Turki mogli razumeti, ki so z odpertimi ustami v nas zijali.

Še malo hočem pristaviti od naše Dalmacie, Bog daj, de bi mogel pisati od naše slovenske (!) Dalmacie.

Velika suša je zadnje upanje kmeta v Dalmaciji pokončala, nar starji ljudje ne pommijo enake suše, kakor je letas, ni bilo deža, se more reči od uskersa (velike noči), če je tudi padla za 2 ali 3 ure, je bila nasledvana od burje, katera je vse še bolji posušila kakor je bilo pred dežam. Zemlja je slabo rodila ino naše upanje je bila bližnja turska zemlja, pa kaj se godi, Vezir od Mostara je prepovedal žito iz turske zemlje v naše krajine prepeljevati. Bog sam ve, kako bodemo zimo preživeli. Pomankanje ne samo zdrave, pa vse vode sploh nam je v nekterih selih hudo živinsko boleznin naključilo, živali popadajo, kakor muhe. Na Brazkimu otoku (isola della Brazza) se proda edna oka vode po 8 krajcarjev ino edna oka vina po 6 krajcarjev. Zelenjave ni prav nič, ino akoravno je marsikter posestnik pridno polival svoje zelje, močno sonce ga je požgalo. F. Šmid.

Ogerska dežela.

V Brezovi v Nitranski županii 23. Kim.

Po prijatlu smo dobili sledeče za nas Slovence kaj važno pismo nekiga rojaka našiga, ki se na Slovaškim za svobodo Slavjanov bojuje:

Svojo obljubo, ti iz našiga boriša pisati, ti še le zdaj izpolniti zamorem. V saboto 17. Kimovca smo odšli (nas 600 dobrovoljcev) iz Dunaja, slavjanske žalostne ino junaške pesmi prepevaje, in ko smo v Pisek na Moravskem prišli, smo tam že Slovake z vozmi za našo robo našli. Od tod smo se obrnili proti ogerski meji, o lepim vremenu, in štur je z prelepimi besedami naše serca z junaštvam navdal in z nadušenjem napolnil, kazaje na sveto Svatoplukovo zemljo, in vsi smo prisegli, ne pred orožja odstavit, dokler se jezeroletna sramota čisto ne podere in izbriše, in Slava se mogočna in svobodna, ko feniks iz prahu ne vzdigne. Ko smo na ogerske tla stopili, so nas cele trume Slovakov z veselim: Slava Slovakom, slava Slovanom sprejemali, nikdar bi se ne bil tolikoga nadušenja za Slavjanstvo nadal med Slovaki, ki jih težko Hervatje sami v tem prekosijo, in nehotič sim se spomnil na naše polovične, mlačne Slovence in žalost me je prevzela in prepričan sem bil, de se je nemško pisarstvo s svojimi tovarši nad njimi bolj pregrešilo, kakor so se Madžari nad Slovaki.

Pervi hod je bil kaj težaven; zakaj še tisto noč smo šli čez tatranske gore in ob eni po polnoči smo prišli v terg Miava, ki ima 11,000 duš, kjer je bilo že vse za nas pripravljeno. Drugi dan se je v kratkim 1200 dobrovoljcev (kmetov) oglasilo, kterim smo vsem orožje dali; eden je bolj vnet od drugiga, in če bo taka, je zmaga gotova. Tukej je narodni odbor, na čigar čeli stoji Pan

Hurban, silno ljubljen od slovaškiga ljudstva. V Miavi ni bilo treba madžarskih uradnikov preganjati, ker so jo bili že sami proč pobrisali, smo le nove slavjanske namestili. V torek in sredo smo še vse organizirali v Miavi in četrtek smo se podali proti tergu Brezova, ker je nas tudi ljudstvo z veseljem pričakovalo; tu si pa nismo mislili tako velike nevarnosti za nas, kakoršna je v resnici bila; zakaj Madžari so bili namenili, v petik dne 22. K. iz vsih strani na nas planiti, kar se je tudi zgodilo. Oklepniki in pa laški pešci (Ceccopieri) so se nas lotili, ali mi smo se junaško deržali, in smo celo kompanijo regimenta Ceccopieri obsli, zavzeli, pa orožje pobrali in s veliko slavo v terg prignali, orožje pa med ljudstvo razdelili, ker je bilo drugo seboj prineseno mnogo orožje že pošlo; narodna madžarska straža se je pa berž v tek spustila pred nami. Dva od naših sta padla in trije so bili ranjeni; koliko de je sovražnih padlo, ne vem. Madžaronov smo pa že toliko prignali, de nemamo več prostora zanje. Tudi smo dobili več konj in vozov in Laški pešci so imeli veliko vina seboj, ki se je nam prileglo.

Danas smo slišali strel od dalječ, smo se tedaj berž pripravili, pa smo koj zagledali trumo Slovakov z kosami, sekirami in drugim takim orodjem za boj, ki so se nam ponudili. Sploh je tukej vse, staro in mlado, možko in žensko z nar boljšim duham navdano. Bog ve, kje je zdaj Jelačić; upam, de se v Pešti snidemo.

Danas se pripoveduje, de nam pridejo kmeti iz Moravskiga na pomoč; imamo že tako dosti moravskih študentov. — Pražki študenti imajo posebno kardelo mertvaške glave (Todtenkopfflegion). Od Slovincov je zunaj mene še gorenc V..... To na kratkim, nadjam se, de ti bom koj lepši in imenitniši reči pisal. Serčno pozdravim vse Slovence! Vse za Slavjanstvo!

Jože Kaplar.

Po odstopu nadvojvoda Stefana je Njeg. Veličanstvo ogerski kralj povelje dal grofu Majlatu, opravila palatinove za zdaj prevzeti in je ob enim tudi grofa Lambergga ko kralj. komisarja na Ogersko poslal, de bi vse vojskovanje vstavil in enako zapoved tudi banu Jelačiću poslal. To je v posebnim kraljevim razglasu „na ogerske narode“ dne 25. Kim, ki pa od nobeniga ministra podpisan ni, na znanje dano in zraven tudi napovedano, de se bodo ogerske razpertije tako poravnale, de bodo vse strani zadovoljne, in de pride Ogersko kraljestvo zopet v tisto zvezo z cesarstvom, v kakoršni je toliko vekov bilo.

(A. B. z. W. Z. 27. Kim.)

Dunaj 30. Kimovca. Strašne novice so ravno prišle iz Pešte od 28. Kimovca po noči. Revni Košut je bil iz Šolnoka, od kodar je 12000 brambovcov napovedal, nazaj prišel in je svoje tovarše v zboru strašno razkačil. Cesarjev razglas je bil ko nepostaven zaveržen; in po Košutu je bila provizorna vlada iz 6 udov sostavljena. Grof Batjani je svojo službo iz rok dal. Med tem je prišel grof Lamberg ko cesar. komisar v Pešt. Od Košuta razdražena derhal se nabira po ulicah in iše nesrečniga cesarskiga komisarja, ki je v Budim in iz Budima zopet nazaj v Pešto pobegnil; ali tu je bil od nekiga dunajškiga dobrovoljca množici ovajen, ki ga je z kosami in sekirami razsekala. Košut je zdaj na čeli te grozovlade. Ban Jelačić pa le naprej stopa z armado svojo, in že se sliši od Velenče in Teteny strel s topovi. Težko ga čaka, kar je dobrih mestjanov v Pešti.

(Iz posebne doklade k W. Z. dne 30. K.)

General šuplikac, vojvoda serbski pride v Zagreb in se poda narpopred k banu in od ondod v serbski tabor v Banatu.

Dne 19. Kimovca so bili Madžari zopet pobiti in od šentomaše raztirani.

